

מתוך השיר

יורם מלצר מגיש לקורא חוויה אינטלקטואלית מגרה. תרגום שירים של בורחס לצד פרשנות ורשמים אישיים מחיי המתרגם. ספר שהוא המצאה

★ "עקבות בים", יורם מלצר, אפיק, 245 עמ'

בכוחותיו

סיפור שאוירתו מביאה את הקורא אל סף עלילה כמו-מיתולוגית פורש את חייו של גבר אוסטרי, שהתחיל כיתום שנזנח באחד הכפרים המתכווצים בין הרים מושלגים. בדירתו של אנדריאס אגר היא סוד עמידותו. כל סיכוי נלקח ממנו בהיותו ילד, אך הוא נצמד בעי-קשות לחיים כמו גם לקשיים שהם גוזרים על האדם. תיאוריו של רוברט זטהאלר (סופר אוסטרי יליד 1966) מבטאים בפיוטיות מדודה את התמודדותו השרדנית של הגיבור. בלב סערות שלג, בין הצלפות השוט של הדוד לבין גסותן של הבריות, צומח אגר כאישיות מוסרית, מסוגרת אך מתבוננת. בדמותו מתמצים האומץ והתעוזה הנחוצים לאדם כדי להשיג את מטרותיו, אף אם מדובר בקיום שפוי בלבד. גופו הסגפן חזק ושרירי, התנהגותו בחברה גמלונית, אך בנחישותו הוא מנצח את איתני הטבע וגם את המוסכמות הפרובינציאליות. נובלה רבת יופי, נטולת יומרה מיותרת, מזוככת כשיר. ("חיים של-מים", מגרמנית: רפנה עמית, ספרית פועלים, 126 עמ')

בכוחותיה

כבר קראנו נובלות יוצאות דופן של מרקו לודולי האיטלקי (יליד רומא, 1956), "איטליה" ו"ענן". "נזירה", המונח לפי-נינו, מעיד על שאיפה להבנת נפשה של נזירה, שנעורים מפכים בה וכניעותה אינה מובנת מאלה. זהו סיפור חניכה מעניין, כי התפקיד המוטל על הצעירה המדרנית קשור בחינוך עצמו. אמרנטה מופקדת על כיתת ילדי גן, שהמולתם מבהילה אותה. לודולי נסחף לעתים בתיאוריו, אבל אולי אין דרך אחרת לתאר אורגזמה ראשונה שחוזה נזירה קתולית: "ואני ברגע אחד הייתי קרום קרח שנש-בר בכאב, ואחר כך תהום שהתמלאה בכל הדברים, באר אינסופית קולטת חיים. הייתי נדנדה בגן באביב, שיירה משתרכת במדבר אל המעיין, הייתי אבי ואמי, המדרגות התוללות של הבית, כל ילדי הגן, כל הרעב שבעולם." (מאיטלקית: ארנו בר, ספרית פועלים, 129 עמ')

של גאוצ'ו בכיר שבנו המאומץ קם עליו עם רוצחיו. שלא כיליוס קיסר השייקספירי, המגלה שגם ברוטוס ברוצחיו, הגאוצ'ו קורא: "pero, che". מלצר משאיר את הקריאה הזאת במערומי המקור, ובוחר שלא לתרגם. מה הוא מנמק את ההחלטה, האישית כמו כל החלטה, ומפנה תאורה ממוקדת אל התהליך המחשבתי שעובר המתרגם. מה הוא מביא לתהליך (את רתיעתו מה-מילה הנפוצה הזאת, "che", מאז ילדותו בהונדורס), ואת קוצר הירד לתרגם את הקריאה, השונה מן הקריאה השייקספירית, "הפתטית" לפי בורחס.

"המילים שבורחס מוסר לנו מפי הגאוצ'ו", כותב מלצר, "הן ארגוניניות בתכלית". יתרה מכך, בורחס מוסיף ואומר בשיר: "את המילים הללו צריך לשמוע, לא לקרוא". ומלצר ממשיך: "כל ארגוניטי שיקורא את המילים שומע אותן מיד. אין דרך לתרגמן באורח מש-ביע רצון". מובניה של המילה "che" רבים כל כך בספרדית, מספר המתרגם, עד כי ניסיונות לתרגם את הקריאה כולה "יניבו משפטים עבריים כגון 'אבל מה זה צריך להיות?', 'מה פתאום?' או 'בחיך!'" בספרדית משמשת המילה "בקריאות פליאה, לצור-ך הפניית תשומת לב, כמילית פנייה, כתחליף לאנחה, לספיקת כפיים, להרמת גבות ולתנועה של אלומת אצבעות שנאספת ופונה כלפי מעלה והיד מת-

נועצת בתוכחה, בהדגשה, בעצבנות". באחת התוודע-נו לשיר טראגי המגשר על תקופות וסגנונות, לעלילה דרום-אמריקנית (בשיר "העלילה"), לתחושות המתרגם, ולמילה רבת מובנים בשפה שטרם התחלנו ללמוד.

רבים כאן השירים המתבוננים בטרדיה האנושית הנועלת את לידתו של אדם עם מותו ושכחתו. בורחס, פילוסוף פסימי, מדבר על גיבורים היסטוריים, מתייחס לעמידתו הרפה נוכח גופים עמידים כמו הים, איסלנד. דומה שבורחס (שנקבר ב'נווה, אשר בה העדיף למ-דוד את הנצח) היה תמיד זקן שאגר את היסטוריות כל המלחמות ואור השחר השב ועולה על מה שנותר, או לא. רשמיו של מלצר אינם מותירים ספק: הילד שגדל בהונדורס ובחיפה אוהז בידו של המשורר, שראה נכוחה חרף עיוורונו. ♦

ה כל אישי. הכל מתחבר, הכל מרובה אך אחד ואוניברסלי. הרבה שנות פילוסופיה ושירה וביוגרפיות פרטיות משוקעות כתפיסה הזאת, העולה מן הספר המיוחד. יורם מלצר (יליד חיפה, 1963) הוא איש רנסאנס שנקלע לתקופה עוינת לרוח האנושית. הוא סופר, מסאי, מתרגם, מבקר ועו-רך (עורך כתב העת הדיגיטלי "אלכסון"), שנטייתו פונות לתחומים מגוונים, וכולם מתנ-קזים אל ההומני. האמצעי הדור מיננטי לגישתו אל התופעות, הוא השפה. דרך פתחי המילים הוא חוקר את כל היש. העניין החרף בתכולת המילה הקנה לו את התשוקה והיכולת להמציא את הספר המונח כאן.

המתרגם מלצר תרגם שיר-ים של חורחה לואיס בור-חס (1899-1986) הארגנטי-ני. בבחירת השירים, במעשה התרגום המעורב, נכנס הכותב מלצר לעולם הבורחסי, מצא בו את עצמו ושב והגיח כשבדידיו תובנות אומנותיות ואישיות. כל המעגל היצירתי הזה מע-ניק השראה מרחיבת לב ודעת לקורא הנפתח להזמנה להצטרף אל המעגל ולהרחיב אותו בעצם

קריאתו. האדם הפרטי, שיצר את הספר, נחשף כאן, כמו גם הסופר-מסאי המעבד את רשמיו, והבלשן המעמיד את השיר בקונטקסט המקום והתקופה. ראיית העולם של מלצר באה כאן לביטוי מקסימלי, והקורא זוכה לח-וויה אינטלקטואלית מגרה. העולם, לפי מלצר המתרגם וקורא בבורחס, אינו רחוק מאף אחד. המעשה האומנותי מביע את ההרהור האנושי באשר הוא, ואף משפיע עליו. הכותב מזמין את הקורא לתוך סדנת התרגום. הוא אינו חושש לחשוף תמונות מילדותו, געגועיו למי-שהי, את התלבטויות התרגום וסוד פתרון הלא תמיד מספק. הוא מבקש לקרב את הקורא לא רק אל השירה, שפעמים רבות זקוקה לתיווך, אלא גם לרגע המסוים שבו העלה, למשל, מילה אחת שגורה בארגנטינה. "che". בורחס משתמש בה כדי לבטא את קריאתו